

Glas ljudstva

Glas ljudstva nam kaže strinjanje ali nestrinjanje večine na zastavljeno vprašanje. Da se z večino manipulira z lahkoto, se ve, odkar svet stoji. *Mobinga* si ni izmislil kapitalizem v zadnjih dvajsetih letih, morda je novo le spretno manipuliranje z besedo samo. Ker običajno sodim po sebi, se mi postavlja vprašanje, kako naj vprašani glasujemo, ko pa na svetu obstaja neskončna množica vprašanj, sama (in prepričana sem, da še kdo) pa se spoznam na tako malo stvari! Bom glasovala tako, kot me bo uspešno zmanipuliralo okolje? Je to prav?

Svoboda govora z možnostjo odločanja, ki nam jo je prineslo razsvetljenje, ni le težko priborjena pravica, je dolžnost in zelo velika odgovornost. Glasovala bom le v primeru, da bom vsebino dileme dobro poznala. Veliko večino vprašanj pa dandanes rešujemo demokratično, tako da odgovornost preložimo na naše izvoljene zastopnike. A glas ljudstva do neke mere še ostaja in prav je, da izkoristimo njegovo moč. Kot se za planinsko revijo spodobi, bo tudi v tem sestavku govora o gorah. Resnično mi ni vseeno za slovenski gorski svet, ki je naša naravna in kulturna dediščina, še posebej mi je mar za njegov najobčutljivejši del – Triglavski narodni park. Namenoma bom tokrat pustila ob strani vprašanje, kaj občutljiva narava (kot so npr. visokogorski habitati) potrebuje oz. kaj njenemu obstoju in razvoju škoduje. Tokratna razmišljanja bodo tekla v želji slediti interesom nas, "alfa" prebivalcev tega sveta, saj nam je narodni park tudi namenjen, predvsem za prvinsko uživanje neokrnjene narave in sledov, ki so jih tu zapustili naši predniki.

Naš korak se bo tokrat spet zaustavil na Mangartskem sedlu. Pokojni profesor Tone Wraber je obravnavani delček parka označil takole: "Mangart je botanično eden najbogatejših krajev v Julijskih Alpah, pravo rastlinsko svetišče (sanktuarij), ki ima poleg rastlinskih vrst, splošno značilnih za Jugovzhodne Apneniške Alpe, tudi nekaj posebno redkih ali celo takšnih z enim samim nahajališčem v Sloveniji."

Ena od sledi naših prednikov v tem svetu je zagotovo cesta, ki nas pripelje najvišje v Sloveniji, na višino čez 2000 metrov nad morjem. "Ta desetino manj kot sto let star tehnični spomenik nam omogoča doživljanje najiminenitnejšega naravnega dragulja Julijskih Alp," pravi Janez Bizjak v februarški številki te revije. Visokogorska cesta je pravi spomenik graditeljem, čeprav tujim. Le z majhnimi "pripombami" prenaša vsakodnevno povečevanje prometa in revica ob vsem tem navalu še niti kihnila ni. Se je pa zato razjezila

Rdeča skala; malo se nas je naveličala pa stresa z glavo in nam vsake toliko časa nasuje svojih geoloških bisevov. Verjemite – vsak drobec, ki pade na cesto, lahko brez zadrege postavimo v vitrino poleg spominkov iz raznih dragih kovin, ki jih s svetovnih popotovanj prinašamo domov. Za prodajo teh odkruškov niti kioska ni treba postaviti, "prodotti tipici"¹ ležijo vsepovsod, vendar moramo z njimi zgledno in spoštljivo ravnati, da njihovo vrednost spoznajo tudi obiskovalci.

In zaradi te samopostrežne ponudbe je ogrožena varnost obiskovalcev. "Varnost je na prvem mestu!" vpijemo vsi v en glas. Zagotovo!

Za vsako težavo obstaja rešitev, tako kot za vsako rešitev obstaja problem.

Homo sapiens je skoraj brez izjeme nagnjen k ležernosti. Zakaj bi petsto metrov poti do koč pešali? Opravičujemo se: "Če garam deset ur dnevno pet dni na teden, si zares zaslužim, da se na zeleno pivo med izjemno gorsko cvetje pripeljem z svojim konjičkom, zaradi katerega še sosednja vas pozeleni od zavisti." Povsem razumljivo. Taki in podobni užitki so poper in sol posameznikov, vendar vse ni dovoljeno in tudi izvedljivo ni povsod in za vsakogar. Da ne bi bila prizadeta kvaliteta, je treba take namere razumno zaustaviti in usmeriti že na začetku.

Verjamem, da so posamezniki prav hvaležni za "kamniti dež". Rešitev je prišla nemudoma brez sodelovanja javnosti, in to že kar z vsemi dovoljenji – nadomestna cesta mimo koč! Vsaj oskrbniki se zavedajo, da koč na višku sezone poka po šivih in ne zmore zadovoljiti vedno več obiskovalcev, željnih piva in pomfritja. Poleg rane, ki bi jo v tako občutljiv svet razrezala gradnja novega cestnega odcepa, se bo slej ko prej odprla tudi rana prenove, obnove ali izgradnje nove koč. Povečalo pa bi se še parkirišče, nova bi bila obračalna pentlja pod koč. V načrtu so že širitev in drugi rekonstrukcijski posegi že obstoječe ceste.

Za naravo Mangartskega sedla ta udarec zagotovo ne bi bil usoden. Običajno ima narava zadnjo in za nas ne preveč lepo besedo.

Kot pravi Bizjak, moramo opomin Rdeče skale vzeti resno. Okolica Mangartskega sedla s cesto, ki nam omogoča ležeren dostop, nudi najlepšo priložnost uživanja prave visokogorske divjine, nam vsem, tudi ranljivim skupinam, ki so zaradi staranja prebivalstva vsak dan številčnejše. In seveda želimo, da to lepoto izkusi čim več ljudi. Vendar dostop z avtomobili, tudi če gre za ranljive skupine, ni edina možnost.

¹ Italijanski izraz za tipičen lokalni spominek.

Najprej je to cesto treba zapreti za bencinski promet in uvesti ekološki trajnostni prevoz – za vse, ki si to želijo, in to "od vidga do vidga",² lahko pa tudi ponoči. Ta novost naj ne bi bila fizična niti denarna ovira za obisk, ampak naj bi bila prednost, ki bo dostop olajšala. Cena take izvedbe mora biti sprejemljiva za vse. Bizjak je v kolumni že predlagal pravo rešitev, tudi financiranje, le parkirišče je treba urediti niže. Svetovni trendi so naklonjeni takemu načinu reševanja prometnega onesnaževanja gora. Tudi mi, ki še brezskrbno nizamo celodnevne ture, bomo sčasoma postali betežni in tedaj bi gorski svet z veseljem obiskovali vsaj na tak način. A ta nadomestek ne bo sladak, če se bo mimo koč valila kolona avtomobilov, niti ne, če se bomo na ozki cesti, ki nikoli ne bo dvopasovnica, tresli od strahu za svoje življenje. Menim, da imamo pravico do miru in tišine tam gori in da tako razkošje lahko zagotovimo brez prevelikega filozofiranja in načrtovanja. No, malček pa me le skrbi, da se na sedlu vseeno ne bo trlo obiskovalcev. Mirne cone že dosegajo vrednost čistega zlata, verjemite.

Onesnaževanje s hrupom, izpusti in smetmi kar potegnejo za seboj kriče množice objestnežev; to je širša težava, ki ne prizadene le ožjega območja. Neprekinjen hrup motorjev se razlega daleč naokrog. Preprosto nimamo pravice, da v določenih okoljih z zadovoljevanjem svojih, na videz čisto nedolžnih konjčkov uničujemo doživljanja soljudi, sploh pa, če teh doživetij ne morejo nadomestiti z ničimer drugim.

² od jutra do večera

In zakaj naslov Glas ljudstva?

Podprimo prizadevanja lokalnega prebivalstva. Oglasimo se v prid ali proti bencinskemu prometu, tj. zaprtju naše najvišje ceste, v prid ali proti kakovostnemu doživljanju neokrnjene narave. Zavzemimo se predvsem za gibalno ovirane. Da bi lahko uživali v podobnih okoljih, npr. pod Cmirom, v Amfiteatru, med Rokavi ... na invalidskem vozičku pri petindevetdesetih žal ne bo šlo. Povejmo javno, ali želimo in potrebujemo take koticke tišine ali ne!

Oglasili so se že pogumni ljudje, ki so brez vplivov dobro poznali vsebino, in uspeli. Na Bovškem so leta 1965 priskočili na pomoč prebivalcem in rekli ne hidroelektrarni Trnovo. Iz zaježitve bi gledal le zvonik cerkve v Čezsoči. Namesto čiste gorske reke in romantične vasi bi imeli le podobno kuliso, kot jo ima jezero Resija na Južnem Tirolskem. V Čezsoči so vzniknili protesti proti postavljanju jezov, ki se danes nadaljujejo proti jezovom na slovenskih, hrvaških, bosanskih, črnogorskih, makedonskih in albanskih rekah. To je precej neznana, a spoštovanja vredna preteklost ljudskega glasu. Ključne argumente je poleg ostalih naravoslovcev prispeval Maks Wraber. Moral je biti vložen velik trud – kljub srce parajoči tragediji, ki jo je dve leti prej povzročil jez Vajont.³ ●

³ V umetno jezero je za takrat največjim jezero na svetu, visokim 262 metrov, zdrsnil plaz z gore Monte Toc. Zdrs je povzročil vodni val, ki je odplaknil mesto Longarone in več sosednjih vasi. V sedmih minutah je umrlo skoraj dva tisoč ljudi. Nesrečo je UNESCO razglasil za eno od petih "opozorilnih zgodb", s katerimi je narava opomnila človeka.

Okolica Mangartskega sedla s cesto, ki nam omogoča ležeren dostop, nudi najlepšo priložnost uživanja prave visokogorske divjine, nam vsem, tudi ranljivim skupinam, ki so zaradi staranja prebivalstva vsak dan številčnejše. In seveda želimo, da to lepoto izkusi čim več ljudi. Vendar dostop z avtomobili, tudi če gre za ranljive skupine, ni edina možnost.

Foto: Bor Šumrada

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.